

anne mette lundtofte

Jeg kom til New York i 1995 for at studere et år på New York University – og blev i byen i 13 år. I løbet af den tid tog jeg en ph.d. i Comparative Literature og arbejdede sideløbende for forskellige amerikanske tidsskrifter (*The New Yorker*, *BOMB Magazine*, *Grand Street*) og som kulturskribent for Politiken. I 2009 udkom min bog *New York New York* (Gyldendal), som er en insider-guide, der følger ti newyorkere rundt i ti forskellige kvarterer i byen.

intro

new york city

Man må ikke kalde sig newyorker, før man har levet i New York i mere end syv år – eller jeg skulle måske skrive *overlevet*. Det er en uskreven regel, og hvis man ellers har prøvet at overleve i New York mere end syv år i træk, ved man hvorfor. Det kræver et helt bestemt gemyt og stor fleksibilitet løbende at skulle overvinde de forhindringer og paradokser, byen kaster i hovedet på den, der vælger at slå sig ned der. Når man så har fundet ud af at leve med det fornuftsstridige, ulogiske, inkonsekvente hele, der er New York, kan man med rette kalde sig newyorker.

Da jeg landede i byen i august 1995, kom jeg ind med 4-toget fra Fyn. Jeg var kendt for at have begge ben solidt plantet på jorden. De blev hurtigt slået væk under mig. Der var lydene, som var sønderskærende, når sirenerne fra brandbiler og politibiler flænsede gennem natten. Der var lugtene, som på grund af sommerens høje luftfugtighed var næsten til at tage og føle på – og det føltes ikke rart. Og så var der menneskemængden, der bølgede frem og tilbage, lige så langt øjet rakte ned ad avenuen, så det var til at blive søsyg over. Det er sådan, jeg husker mit første møde med New York.

Jeg ankom en tirsdag aften til J.F.K. Lufthavn, og selv om det var midt om natten, inden jeg nåede ind til Manhattan, var gaderne fyldt med folk. Det, de foretog sig, adskilte sig ikke væsentligt fra livet i dagtimerne. Gennem de store vinduer til træningscentre kunne man se mænd og kvinder løbe på løbebånd og løfte vægte. I vaskerierne stod man og foldede tøj, mens vaskemaskinerne snurrede, og tørretumblerne buldrede. I supermarkederne gik folk rundt og fyldte indkøbsvogne. Nogle var på vej i biografen, andre skulle ud og spise. Jeg ville bare sove.

Hele natten lå jeg og svedte, fordi viften, der hang i loftet, ikke virkede. Det første, jeg købte i New York den næste morgen, var en airconditioner i en butik med hårde hvidevarer midt på Manhattan ved Union Square. Da jeg først havde fået den installeret, forandrede mit soveværelse sig i løbet af få minutter fra hed sauna til iskold dybfryser. Så kunne jeg ikke sove, fordi jeg rystede af kulde under det tynde lagen, der skal gøre det ud for en dyne i New York.

Jeg forstod ikke meget, det første år jeg boede i byen. Jeg følte mig heller ikke forstået. Newyorkerne var ellers meget venlige og imødekommende og hilste mig altid med et høfligt ”*How are you?*”, når jeg trådte ind i kiosken for enden af min gade eller på den lokale *diner*. Men når jeg begyndte på et uddybende svar på mit befindende, fik jeg hurtigt et blik fra tjeneren, der med al tydelighed sagde, at det ikke var det, han havde spurgt om, mens kioskejerens emsige gestik gjorde det klart, at heller ikke han var interesseret – der var ligesom andre kunder i butikken.

I banken og hos ejendomsmægleren var man heller ikke lydhør her i starten. Bankmanden krævede en form for regning med min adresse på som bevis for, at jeg var en ansvarlig og stabil kunde, før jeg kunne få lov at åbne en konto i deres bank. Samtidig ville udlejer af den lejlighed, jeg havde fået lovning på, have en check med en måneds husleje som depositum for det tilfælde, at jeg en dag stak af. Jeg gjorde mit bedste for at forklare umuligheden af min situation, men det blanke ansigtsudtryk, jeg blev mødt med begge steder, sagde mig, at det ikke var deres problem.

Det endte med, at jeg en uge senere sad i en subway på vej mod Queens. I min støvle havde jeg 3000 dollars i kontanter – 1000 dollars til den første måneds husleje, 1000 dollars i depositum og 1000 dollars under bordet, og dem gav jeg en koreansk bolighaj i baglokalet til en restaurant ved subwaylinjens endestation. Da jeg flyttede ind i lejligheden på East 9th Street samme dag, hilste min nabo mig straks med et ”*How are you?*”. Jeg svarede igen på ægte newyorsk med tryk på sætningens sidste stavelse: ”*How are you?*”.

For en hilsen i New York handler ikke om semantik, men er ren taktik – en måde at få det hele til at glide lidt lettere på. Når der bor så mange mennesker så tæt på hinanden med så vidt forskellig national, religiøs, etnisk og sproglig baggrund, må der olie til at få hjulene til at køre – ellers ville hele systemet bryde sammen. Til gengæld nytter det ikke at appellere til det systems menneskelige forståelse og barmhjertighed. Hvis man vil have noget i New York – en lejlighed, en bankkonto, en karriere – må man forhandle sig frem.

Indvendigt var lejligheden på East 9th Street ikke noget at skrive hjem om. Køkkenlågerne hang skævt fra deres hængsler, der var revner i væggene, og ved radiatoren i soveværelset – som var det eneste andet værelse i lejligheden – var der et hul i trægulvet, hvorfra der om natten kravlede store kakerlakker op. Men udsigten fra min femte sal var alle pengene værd: Empire State Building stod mod nord og glimtede lyserødt i morgenlyset uden for mit soveværelsesvindue, mens man om aftenen fra køkkenvinduet kunne se Twin Towers sydpå rejse sig majestætisk op over resten af byens *skyline*, et stort og sort 11-tal mod den nedadgående sol.

Den første vinter lærte jeg, at vinduerne i New York ikke kun er til at se ud ad. De har også en mere praktisk funktion. Radiatorer er nemlig ikke noget, man kan regulere i den enkelte lejlighed. De styres alle af et fælles fyr i ejendommen. Når det bliver for varmt i ens lejlighed, åbner man bare vinduet. Når det bliver for koldt, fryser man.

Noget af det bedste ved at bo i New York er at *vide*, at man er bor der. Her, midt i smørhullet, kan det føles, som om der slet ikke eksisterer en verden udenfor. Alt, hvad der er af vigtighed, findes her. Den overbevisende fornemmelse tror jeg, at alle newyorkere går rundt med. Det er den eneste forklaring på, at de hver dag kæmper sig gennem de overfyldte gader, finder sig i den bryske behandling, de får i dineren, kiosken, kaffebaren, og at de overkommer hver måned at lægge den uanstændigt høje husleje for det hummer af en

lejlighed, de allernådigst får lov at leje. For lever man i New York, ved man, at man er i verdens navle. Det er her, det sker. Og er man et øjeblik i tvivl, mens man roder rundt under køkkenvasken efter klæbemusefælder og insektspray, kan man bare se op, hvor byens skyline lover og leverer, at det er her, man er: New York City.

Om sommeren får lejlighederne øverst i ejendommene et ekstra værelse, når det bliver så varmt, at man kan benytte tagene som terrasser. De er belagt med sort asfalt, der i højsommeren bliver så stegende hedt, at man kalder det for ”*tar beach*”, asfaltstranden. Når man deroppefra kigger ned på byens myretue af mennesker og trafik, bliver det tydeligt, at New York ikke bare er en by, men en dans – en dans alle kan være med i, hvis de ellers kan holde tempoet. De, der ikke kan, holder sig i skyggen.

Jeg har aldrig været i kontakt med så mange mennesker, som da jeg boede i New York, og jeg har aldrig følt mig så alene. Alene er ikke nødvendigvis en dårlig ting. Alene kan være en oase af privatliv, hvis man som jeg er vokset op på landet, hvor alle ved alt om alle, og det er umuligt at ryge en smøg i smug uden at blive opdaget. I New York var der ingen, der kendte mig, og ingen, der forstyrrede, hvis jeg ikke ville have det. Det betyder ikke, at der ingen kontakt er mellem menneskene i storbyen – den er bare anderledes, på én gang ikke-bindende og plejende. Man kan eksempelvis ikke gå ned i kiosken uden først at have fået en kommentar om vejret fra viceværtten, der er ved at tømme skraldespande, og et godt råd fra kioskejeren, når han giver penge tilbage for tomaterne, hvis kvalitet man lige når at sammenligne og diskutere med en anden kundes udvalg, inden man på vejen ud af butikken får et nik fra drengen, der står udenfor og binder blomster, og i forbifarten hører om et job fra flyttemanden, der er på vej på arbejde, mens man låner et lyttende øre til den kvinde, der står midt på fortovet og klager over, at hun har fået skindet på sin jakke ødelagt af det billige, men benhårde renseri på hjørnet.

Venskaber er der også mange af, og de kan opstå på et splitsekund – hen over en middag, i køen til biogra-

fen, på bagsædet af en taxi. Alle har antennerne ude. Ofte varer venskaberne heller ikke så længe, for New York er for de fleste et gennemgangssted, som man tager til med drømmen om at leve der i nogle år, før man slår sig ned et andet sted. Vennekredsen er derfor aldrig en sluttet kreds, men er altid åben for, at nye bekendtskaber kan træde til, i takt med at andre hopper af, og venskabs kvalitet er følgelig ikke noget, man måler i forhold til, hvor længe man har kendt hinanden. De fungerer heller ikke som et socialt net, men mere som et netværk, som man kan slutte sig til og fra, når man har brug for det, hvis man har brug for det.

Byen er grundlagt af immigranter – af hollændere i 1624 – og det er stadig en by, der hovedsageligt består af immigranter. Det gør byen nem at flytte til, ikke mindst fordi folk efterlader deres ting på gaden, når de flytter derfra. Finten er at finde ugedagen for afhentning af storskrald på byens dyre adresser, hvor man kan finde alt til indretningen af en lejlighed – fra sofaer og senge til salatsæt og dvd-samlinger – på en enkelt dag i en enkelt gade.

Noget af det mest befriende ved New York er den rodløshed, der hersker i byen. Den giver mobilitet, og byen har altid været for de rastløse og for de ambitiøse, for eventyrere og for galninge. Hvordan de er endt i New York, er næsten altid en god historie. De deler den gerne. Der var de gamle ukrainske kvinder, der sad på små taburetter uden for butikkerne i East Village og fortalte sindsoprivende fortællinger om forfølgelse og flugt. Der var den tidligere rockstjerne, som kom ind fra Midtvesten og på få år blev verdensberømt, men lige så hurtigt glemt, og som nu sad og tog stoffer i parken, hvor han boede på en bænk. Der var bøssen, der var albino og boede i Greenwich Village, hvor han samlede på souvenirs fra seriemordere og havde det køleskab, hvori den homoseksuelle og nekrofile massemorder Jeffrey Dahmer 10 år tidligere gemte resterne af sine ofre – før han spiste dem. Der var manden, der kom til byen som en fattig dreng fra sydstatene, og

som i mellemtiden var blevet millionær, men aldrig gift, og som nu boede i en lejlighed på Upper West Side med en gris, som han luftede om natten, fordi det er ulovligt i New York at have grise som kæledyr. Om sommeren sendte han den på *summer camp* på en gård i Philadelphia med en taxi, hvis chauffør havde specialiseret sig i at køre med hunde – en niche, der blev skabt, fordi de fleste af byens andre taxichauffører er muslimer, der nægter at have hunde i deres biler, fordi de traditionelt betragter hunde som urene dyr.

Der var altid meget talent, men ikke altid fokus. Rodløsheden giver bevægelighed, men den giver ikke nødvendigvis retning. Da jeg forlod byen i 2008, havde jeg mange venner, der stadig levede, som da de først kom til byen 40 år tidligere – i lejet lejlighed, uden børn og uden fast job – selv om festen for dem for længst var slut, og drømmen om berømmelse var slukket.

Ligesom for de fleste andre var byen for mig en svingdør, som jeg tog nogle runder i, inden jeg skulle videre med andre ting i livet. Det var svært at forlade byen, for i New York fandt jeg en by helt efter mit eget temperament, hvor alting gik hurtigt, og hvor man aldrig blev færdig. Der var altid en ny bar eller restaurant, der skulle prøves, en ny udstilling, der skulle ses, en ny forfatter, der skulle læses, et nyt band, der skulle høres, et nyt nabolag, der skulle udforskes, og nye mennesker, der skulle opleves.

Indtil der ikke var det mere.

Det er svært at sige, hvornår præcis forandringen skete, men begyndelsen på enden blev for mig den 11. september 2001. Den dag blev byen angrebet, og jeg blev gravid, og perspektivet ændrede sig. Pludselig fik alle de ”nye” bøger og bands, restauranter og barer, udstillinger og håbefulde unge mennesker karakter af déjà-vu. Tre år senere havde jeg to børn og en mand, der ofte var ude at rejse, og det blev vanskeligere at være så fleksibel, som byen krævede, og dermed sværere at se meningen med kaos.

Så jeg rejste videre. Men selv om dansen i New York for mit vedkommende er danset til ende, vil jeg stadig

kalde mig for newyorker. Og jeg vil til enhver tid anbefale alle at tage en svingom i byen. Det kan godt være, at man bliver rundtosset af det, men det er dét, der er meningen.